

Pronumele relativ, interogativ și nehotărât

Discipline umaniste - Limba română

www.enciclopul.ro

Pronumele relative, interogative și nehotărâte sunt pronume fără forme personale, având diferite roluri morfologice și sintactice. Pronumele relative și nehotărâte pot avea rol de conectori între propoziții în cadrul frazelor, iar pronumele interogative sunt indicatori ai propozițiilor interogative parțiale.

1 Pronumele și adjectivul pronominal relativ

Pronumele și adjectivul pronominal relativ are rolul de a lega propozițiile relative de regentele lor în fraze. Tabelele următor prezintă pronumele relative simple și formele lor flexionare, pentru singular și plural.

La singular:

Pronume/Adjectiv pronominal	Masculin N.-Ac.	Masculin G.-D.	Feminin N.-Ac.	Feminin G.-D.
Care	care	cărui(a)	care	cărei(a)
Cine	cine	cui	cine	cui
Cât	cât	-	cât	-
Ce	ce	a ce	ce	a ce

La plural:

Pronume/Adjectiv pronominal	Masculin N.-Ac.	Masculin G.-D.	Feminin N.-Ac.	Feminin G.-D.
Care	care	căror(a)	care	căror(a)
Cine	-	-	-	-
Cât	câți	câtor(a) a câți	câte	câtor(a) a câte
Ce	ce	-	ce	-

Există și un pronume relativ compus (ceea ce) și o locuțiune pronominală (ce fel de). Doar pronumele „ce”, „cât” și „care” pot deveni adjective pronominale relative. De comparat următoarele două structuri:

- (a) Nu știu **care** a îndrăznit să nu intre pe site! (pronume relativ, subiect)
- (b) Nu știu **care** *individ* a îndrăznit să nu intre pe site. (adjectiv pronominal relativ, atribut adjectival)

Atenție! Funcția pronumelui relativ se stabilește în propoziția subordonată, nu în regentă. De pildă, în exemplul anterior (a), funcția lui „care” se stabilește în subordonata completivă directă „care a îndrăznit să nu intre pe site” și nu în principala „nu știu”. Căutarea funcției pronumelui relativ în regentă poate duce la confundarea funcției pronumelui cu funcția subordonatei (ar părea că pronumele „care” ar avea funcția sintactică de complement direct).

2 Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

Se mai numește pronume indefinit și are rolul de a evoca un obiect/o ființă care nu poate fi identificat cu precizie. Există un mare inventar de pronume nehotărâte, cu comportamente morfologice diferite:

- (a) Pronume simple, neanalizabile – „tot”, „unul”, „altul”, „mult”, „puțin”, „alde”, „anume”, „atât”, „atare”, „cutare”, „niște”; dintre care „unul” și „altul” au flexiune completă, „tot”, „mult” și „puțin” nu prezintă formă de genitiv-dativ plural, „atât” are o flexiune după modelul pronumelui relativ „cât”, în timp ce „niște”, „alde” și „anume” sunt invariabile.
- (b) Pronume compuse de la pronume relativ cu particulele: „fie-” (fiecare, fiecare, fiecă), „ori-” (oricare, oricine, orice, oricât), „ori-” + „și-” (orișicare, orișicine, orișice, orișicât), „oare-” (oarecare, oarecine, oarece), „-va” (careva, cineva, ceva, câtva). Formele pronominale al căror ultim formant este pronumele relativ au flexiunea completă a pronumelui relativ respectiv, iar cele care se termină în particula invariabilă „-va” sunt și ele invariabile.
- (c) Pronume compuse de la pronumele nehotărât unul, împreună cu formantul „vre-” – vreunul și flexiunea sa completă (merge după modelul flexiunii pronumelui nehotărât „unul”).
- (d) Pronume formate de la adjectivul pronominal „alt-”, pronume relativ și particula invariabilă „-va” (altcareva, altcineva, altceva). Aceste pronume sunt invariabile.

Există și locuțiuni pronominale nehotărâte, care sunt fragmente de comunicare – „cine știe ce”, „cine știe cine”, „nu știu care”, „nu știu ce”, „te miri cine”, „te miri ce”, „te miri cât” etc. **Atenție!** Nu în toate comunicările în care apar, aceste structuri au un echivalent pronume nehotărât. Ele pot fi și decompozabile în contexte ca:

- Nu știu ¹/ ce articol să mai citesc de pe enciclopul.ro, sunt atât de multe!
- Te miri ¹/ ce articole interesante am găsit pe enciclopul.ro! ²/

Și pronumele nehotărât poate deveni prin conversiune adjectiv pronominal nehotărât. Formele pronumelui nehotărât care pot deveni adjective pronominale nehotărâte – „tot”, „unul” (forma „un”), „altul” (forma „alt”), „mult”, „puțin” și formele compuse cu ultimul formant pronumele „care”, „ce” și „cât”.

Atenție! Identificarea pronumelui nehotărât poate ridica dificultăți în următoarele situații:

- (a) **Distincția adjectiv pronominal nehotărât – articol nehotărât – numeral cu valoare adjectivală.** Valoarea morfologică se stabilește în context:
- i. Azi citesc un articol al enciclopiilor. (articol nehotărât);
 - ii. Azi citesc un articol al enciclopiilor, mâine două. (numeral cardinal, în raport cu „două,);
 - iii. Azi citesc un articol al enciclopiilor, mâine altul. (adjectiv pronominal nehotărât, în raport cu „altul,).
- (b) **Distincția adjectiv pronominal nehotărât – adverb „vreo” se face semantic (după sens), atunci când exprimă aproximarea este adverb:**
- i. Ai vreo idee pentru site-ul enciclopul.ro? (adjectiv pronominal nehotărât);
 - ii. Am primit vreo două idei pentru site de la vizitatori! Le voi pune în practică, cu siguranță... (adverb de aproximare).

Pronumele nehotărât, ca și adjectivul pronominal nehotărât, poate avea valoare relativă atunci când are rol de legătură între o propoziție relativă și regenta ei. Singurele astfel de pronume nehotărâte sunt cele compuse cu „ori-” (oricare, oricine, orice, oricât).

3 Pronumele și adjectivul pronominal interogativ

Toate pronumele relative în afară de cel compus „ceea ce” pot deveni pronume interogative, având o flexiune identică cu a pronumelor relative corespun-

zătoare. Toate pronumele interogative au rol de a introduce propoziții interogative parțiale, cerând un răspuns specific.

- Pronumele „care” poate fi folosit în aproape orice context sintactic, fiind nespecializat;
- Pronumele „cine” are aceleași roluri sintactice ca și „care”, dar are referința o persoană;
- Pronumele „ce” este complet invariabil, având aceeași gamă largă de funcții sintactice ca și pronumele „care”, cu mențiunea că se folosește, în general, ca referent pentru subiecte non-umane. **La genitiv-dativ se folosește alături de prepoziția „a” („împotriva a ce”, „datorită a ce”).**
- Pronumele „cât” la singular se folosește pentru substantive masive sau abstracte – Câtă_{matematică} ai învățat? (abstract) sau Cât_{unt} mănânci, vrei să te îngrași? (masiv). La plural se referă la numerale cardinale (Câți_{vizitatori} vin pe enciclopul.ro?) sau în structuri de tipul „a câta”, „al câtelea”, atunci când se referă la numerale ordinale.
- Locuțiunea pronominală „ce fel de” este specializată pentru a se referi la un atribut, indiferent de tipul acestuia.

Observație! Pentru a stabili corect funcția sintactică a unui pronume interogativ este necesară analiza formei afirmative: *Ce citești? Citesc un articol pe enciclopul.ro, bineînțeles. Funcția este, evident, complement direct.*

Dintre toate pronumele interogative, „care”, „ce” și „cât” pot deveni, prin conversiune, adjective pronominale interogative, având mereu funcție de atribut adjectival.

Observație! În condițiile trecerii de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, apare un pronume cu valoare dublă, relativ-interogativă.

- Care au fost cele mai bune articole? – pronume interogativ, nume predicativ
- Enciclopii au întrebat care au fost cele mai bune articole. – pronume interogativ-relativ, nume predicativ.